

України від 19.01.2016 № 27 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z04-16> (дата звернення: 21.02.2018).

3. Про основи національної безпеки України : закон України від 19.06.1993 № 964-І // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (дата звернення: 21.02.2018).

4. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» : указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 21.02.2018).

Отримано 25.02.2018

УДК 159.(075)

Ігор Олександрович ВІДЕНЄСВ,

*доцент кафедри соціальної психології факультету управління та бізнесу
Харківської державної академії культури,
кандидат психологічних наук, доцент*

ПРАВОСВІДОМІСТЬ ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИКА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Правосвідомість співробітників правоохоронних органів як складна система обумовлює особистісний та професійний розвиток фахівця. Ми розглядаємо та обґрунтовуємо об'єктивний характер багатьох властивих їй змістовних властивостей і функціональних проявів. Проведено аналіз характерних рис правосвідомості співробітників правоохоронних органів як одиничного прояву суспільної правосвідомості, та встановлення найбільш дієвих способів, прийомів, засобів, застосування яких дозволяє підвищити рівень системності правосвідомості співробітників правоохоронних органів. Розглядається можливість досить істотного підвищення ефективності функціонування правосвідомості співробітників правоохоронних органів за рахунок вирішення завдань, пов'язаних з активізацією інтегруючих його чинників, визначаючи можливі шляхи і засоби вирішення цих завдань.

Правова свідомість виступає опосередкованою ланкою між нормативно-правовими настановами і їх фактичним втіленням, і тому особливості її змісту і функціонування багато в чому визначають ступінь ефективності правового регулювання в цілому. Якщо для більшості індивідів правосвідомість є чинником, що детермінує ефективність задоволення ними власних потреб, то від правосвідомості людей, чия професійна діяльність носить юридичний характер, безпосередньо пов'язана з фактичним здійсненням, реалізацією правових засад, в чималому ступені залежить ефективність реалізації потреб і інтересів інших суб'єктів. Цією обставиною обумовлюється особлива значимість досліджень професійної правосвідомості та її особливостей в сучасних умовах.

Основною метою дослідження є визначення специфіки правосвідомості співробітників правоохоронних органів з урахуванням деяких факторів, що об'єктивно впливають на неї.

При вивченні комплексу проблем, поставлених в дослідженні, ми спиралися на використання таких загальнонаукових методів, як аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, в їх органічному поєднанні з положеннями структурно-функціонального, діяльнісного підходів.

Узагальнюючи зроблені за результатами проведеного аналізу висновки, вважаємо за необхідне підкреслити наступне:

1. Найбільш повне уявлення про специфіку правосвідомості співробітників правоохоронних органів, можна скласти тільки за умови застосування системної методології в її дослідженні. Реалізація системного підходу в дослідженні правосвідомості передбачає не тільки аналіз змісту компонентів, що входять до структури правосвідомості, але і виявлення характеру взаємозв'язку між її одиницями і компонентами, ступеня узгодженості останніх в процесі функціонування правосвідомості. При цьому важливо враховувати, що і змістовні характеристики правосвідомості, і її системні властивості обумовлюються дією досить різноманітних факторів, різних за своєю природою, змістом і механізмам дії.

2. Системний підхід в дослідженні правосвідомості співробітників правоохоронних органів повинен реалізовуватися з урахуванням ряду загальнонаукових і теоретико-правових, психологічних методологічних передумов. Найважливішими загальнонауковими передумовами дослідження правосвідомості виступають принципи об'єктивності, всебічності, загального зв'язку, єдності теорії і практики, сходження від абстрактного до конкретного. Теоретико-правовими та психологічними передумовами аналізу правосвідомості слід визнати розбіжність правової свідомості з правом, наявність взаємозв'язку правового буття і правової свідомості, істотність впливу на правосвідомість правового несвідомого, культурну обумовленість правосвідомості, її предметність і суб'єктність, наявність взаємозв'язку правосвідомості з іншими формами суспільної свідомості, а також взаємозв'язку суспільної, групової та індивідуальної правосвідомості, можливість дослідження правосвідомості не тільки в статичці, але і в динаміці, необхідність аналізувати правосвідомість насамперед в її змістовному аспекті, визнання активної ролі самої правосвідомості в процесі її формування та розвитку.

3. Правосвідомість співробітників правоохоронних органів несвідомих до тих якостей і властивостей, які детермінуються специфікою діяльності представників даної соціально-професійної групи. У змістовному плані вона обумовлюється не тільки особливостями здійснюваної органами внутрішніх справ правоохоронної діяльності, але і характеристиками української громадської правосвідомості на сучасному етапі її історичного розвитку.

4. Наслідуючи базові риси сучасної української громадської правосвідомості (такі як нігілістичність, суперечливість, розвиток по шляху подальшої ірраціоналізації і криміналізації), правова свідомість співробітників правоохоронних органів разом з тим набуває деякі яскраво виражені особливості. Такі особливості детермінуються безпосередньо специфікою правоохоронної діяльності як основного виду діяльності, що здійснюється співробітниками правоохоронних органів.

5. Системні властивості правосвідомості співробітників правоохоронних органів визначаються дією складної системи зовнішніх і внутрішніх інтегруючих і дезінтегруючих факторів. Роль зовнішніх чинників, що здійснює інтегруючий або дезінтегруючий вплив на правосвідомість співробітників правоохоронних органів, грають матеріальні і ідеальні умови середовища функціонування правосвідомості. Головним внутрішнім фактором, що здійснює інтегруючий або дезінтегруючий вплив на правосвідомість співробітників правоохоронних органів, виступають правові установки. Інтегруюче значення правових установок тим більш високе, ніж більш вони узгоджені між собою і чим більше вони відповідають цілям і задачам здійснюваної співробітниками правоохоронних органів професійної діяльності.

6. Визнання правових установок основним внутрішнім системоутворюючим, інтегруючим компонентом правової свідомості співробітників правоохоронних органів обумовлює можливість пізнання сутності такої свідомості саме за допомогою аналізу знаходять в неї вираз правових установок. Дослідження правових установок також має самостійну практичну цінність, оскільки дозволяє зробити конкретні висновки щодо причин недостатньої ефективності здійснення співробітниками правоохоронних органів покладених на них функцій і завдань, а також визначити найбільш оптимальні засоби і методи виховного впливу.

7. Внутрішні і зовнішні чинники розрізняються не тільки своїм джерелом і змістом, а й механізмом інтегруючого і дезінтегруючого впливу на правосвідомість співробітників правоохоронних органів. Зовнішні інтегруючі і дезінтегруючі фактори роблять опосередкований вплив на систему правосвідомості співробітників правоохоронних органів, впливаючи на зміст тих чи інших складових його компонентів, викликаючи трансформацію таких компонентів. При цьому зниження рівня системності правосвідомості обумовлюється формуванням суперечливих правових якостей і властивостей внаслідок різноскерованості, суперечливості ідеальних і матеріальних факторів зовнішнього середовища, в якій розвивається і функціонує правосвідомість.

Отримано 25.02.2018

